لە یادی 102 ساڵەی تاوانی جینۆسایدی ئەرمەنییەکاندا ...
عەلی مەحمود محەمەد

ئەمڕۆ 102 ساڵ تێپەڕ دەبێت بەسەر ئیعدام کردنی 253 کەسایەتی ناسراوی ئەرمەنی لە یەك شەمەی سوری 1915-4-24ەدا , کە لە شوێنە جیاجیاکانەوە دەسەڵاتی خەلافەتی عوسمانی کۆیانیان کردبوەوە بە کۆمەڵ بە ئاشکرا لە شاری ئەستەمبوڵی پایتەخت ئیعدامیانیان کرد, لە چوارچێوەی پرۆسەی کۆمەڵ کوژی ئەرمەنەکان کە لە نێوان ساڵانی 1894 بۆ 1923 درێژەی کێشا , کە کۆی قوربانیانی تاوانەکە بە 1,5 ملیۆن کەس مەزەندە دەکرێت, کە هاوتەریب لە گەڵ ئەم کۆمەڵکوژییەدا گەلانی سریان و ئاشورو ئەزیدی و یۆنانیش لە لایەن هەمان فەرمانڕەواییەوە کۆمەڵکوژی کران.لەم نێوەدا ئەرمەنییەکان بەشێك لە کوردان بە هاوبەشی تاوانەکە دەزانن کە لەو کاتەدا لە چوارچێوەی سوارەی حەمیدییە بەسەرۆکایەتی ئاغا کوردەکان رێکخرابوون, ئەمە بە ئاشکرا لە تابلۆکانی مۆنمێنتی سەرەکی جینۆسایدی ئەرمەنی لە شاری یەریڤان وە نوسینەکانیان رەنگ دەداتەوە, چۆن کوردەکانیش جاشە کوردەکان بە هاوبەشی تاوانی ئەنفال دەزانن کە لە چوارچێوەی سوارەی سەلاحەدین ئەیوبیدا بە سەرۆکایەتی ئاغا و سەرۆك عەشیرەتەکان رێکخرابوون, لە یەك چونێکی دیکەش لە نێوان هەردوو قوربانی ئەوەیە, هەردوولا بە تاوانی هاوکاری داگیرکەر سزا دراون, ئەرمەنییەکان بە تاوانی هاوکاری سوپای روسی تزاری کە تا رەواندزو خانەقین بۆ هاوکاری ئەرمەنییەکان هاتبوو, پاشان لە گەڵ شۆڕشی ئۆکتۆبەر و مەرسومی ئاشتی لینین کشانەوە, کوردەکانیش هاوکاری ئێران تا دەوروبەری چاڵە نەوتەکانی کەرکوك و هەڵەبجە هاتن.ئێستا دەبێت بەرەو روی ئەم تاوانە مێژوییە ببینەوە, چارەسەری ئەو نەخشانە بکرێت کە ناوی ئەرمەنستان و کوردستانەو هەر یەکەیان کۆمەڵێك شارو شارۆچکە بە نیشتمانی خۆیان دەزانن هاوبەشە لە نێوان هەردوولا, ئەمە بۆ خۆی کێشەیە, کێشەکە گەورەتر دەبێت دوژمنە هاوبەشەکە تورکیایە بکشێتەوە لەو ناوچانە , هاوکات لە دوای سەربەخۆیی ئەرمینیاوە دوای هەڵوەشاندنەوەی سۆڤییەت ,کوردە موسڵمانەکانی ئەرمینیا رویان لە ئازەربایجان کردووەو ئەزیدییەکانیش ئەرمینیا وەك کاردانەوەیەك بۆ سارێژ نەبوونەوەی برینەکانی مێژوو, واتا لەسەر بنچینەی رابردوو جەمسەر بەندی

کراوە, بۆیە ئەم کێشە سەدەییە ئالۆزە دەبێت چارەسەر بکرێت, بۆ پێی راستییەکان مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت و بەرپرسیارێتی مێژویی هەڵبگرترێت, نەك بە ئینشای ناسیۆنالیستانە کورد بکرێتە مەلایەکەت و ناشرینییەکان لە کەوڵی مێژووەکەی بکرێتەوە, ئاخر نموونەی پاشای کۆرەی رەواندزیشمان لە بەرامبەر ئێزیدییەکان هەیە, ئینکار بەخۆی تـاوانە و راکـردنیشە لە بەرپرسـیارێتی مێژویـی, لە وڵـاتێکی وەك سـلۆڤاکیا 5 سـاڵ زینـدانی سـزاکەیەتی, ئەگەر ئینکـاری تـاوانی جینۆسایدی ئەرمەنی بکرێت .لە یادی 100 ساڵەی تاوانی ئەرمەندا لە تەبلیسـەوە بۆ یەریڤـان دەرۆیشتـم بۆ بەشـداری لە کۆنفرانسـی شارەزایانی جینۆسایدی جیهانی, پرۆفیسۆرێکی ئابوری ئەرمەنی لە گەڵمدا سوار بوو, کە گەیشتینە سنوری ئەرمینیا پۆلیسەکە پرسی بۆ کوێ , لە وەڵامدا وتم" بۆ کۆنفرانسی نێونەتەوەیی شارەزایانی جینۆسایـدی جیهـانی لە یەریڤـان", کە لە بـازگەکە رەت بـوین, پرۆفیسۆرەکە وتی "کوردیت " لە وەڵامداوتم "بەڵێ" , وتی "دەچیت بۆ کۆنفرانسی جینۆساید" ,لە وەڵامدا وتم "بەڵێ ", وتی "ئەمە نەك کێشەی مێژویمـان لە گەڵ کـورددا هەیە بۆ بەرپرسـیارێتی , هاوکـات کێشەی خاکیشمان هەیە, نموونە شاری قارس پێمان وایە ئەرمەنییە تۆ چی دەڵێیت ", لە وەڵامدا وتم "ئێستا هی هیچ لایەکمان نییە , وەلێ بکەوێتە دەسـت کـوردان بەم بۆچـونە سیاسـییەی ئێسـتاوە, ئەوا لە دەستێکی ئەمیندایە بۆ پێی بەڵگە مێژوییەکان لە روانگەی سڕینەوەی شوێنەواری گۆڕینی دیموگرافی مامەڵەی لە گەڵدا دەکەن" , وتی "ترسم هەیە کوردەکـان وەك تۆ بیـر نەکەنەوە, ئەوەتـا تۆ لە نـاو ئۆتۆمۆبیلەکەش شـوێنەکەی خۆت داوە بە مـن ,هەرچەنـدە کرێـی ئۆتۆمۆبیلەکەش تۆ داوتە, کەچی من لە پێشەوە سوار بوومە, تۆش لە دواوە".لە وەڵامدا وتم "نا, ئەدی پێش ماوەیەك ئەحمەد تورك بۆ فەرمی بەرپرسیارێتی قەبوڵ کردو بەناوی کوردەوە داوای لێبوردنی کـرد, ئەگەر هەر بەرپرسـیارێتیەك هەبێـت".ئەمە شەو رۆژ داوا لە جیهان دەکەین, ئەوتاوانەی بەسەر گەلەکەمان هاتووە بە جینۆساید بناسن, ئێستا لە بەردەم تاقیکردنەوەداین, بەخۆمان چۆن مامەڵە لە گەڵ مێـژوودا دەکەیـن ؟, دەرچـوون لەوتـاقیکردنەوەیە بۆ سـەلامەتی دەمانگەیەنێتە مەنزڵگای مرۆڤ بوون, دەبا مرۆڤ بین .